

Savaş sevdasında şair hünəri

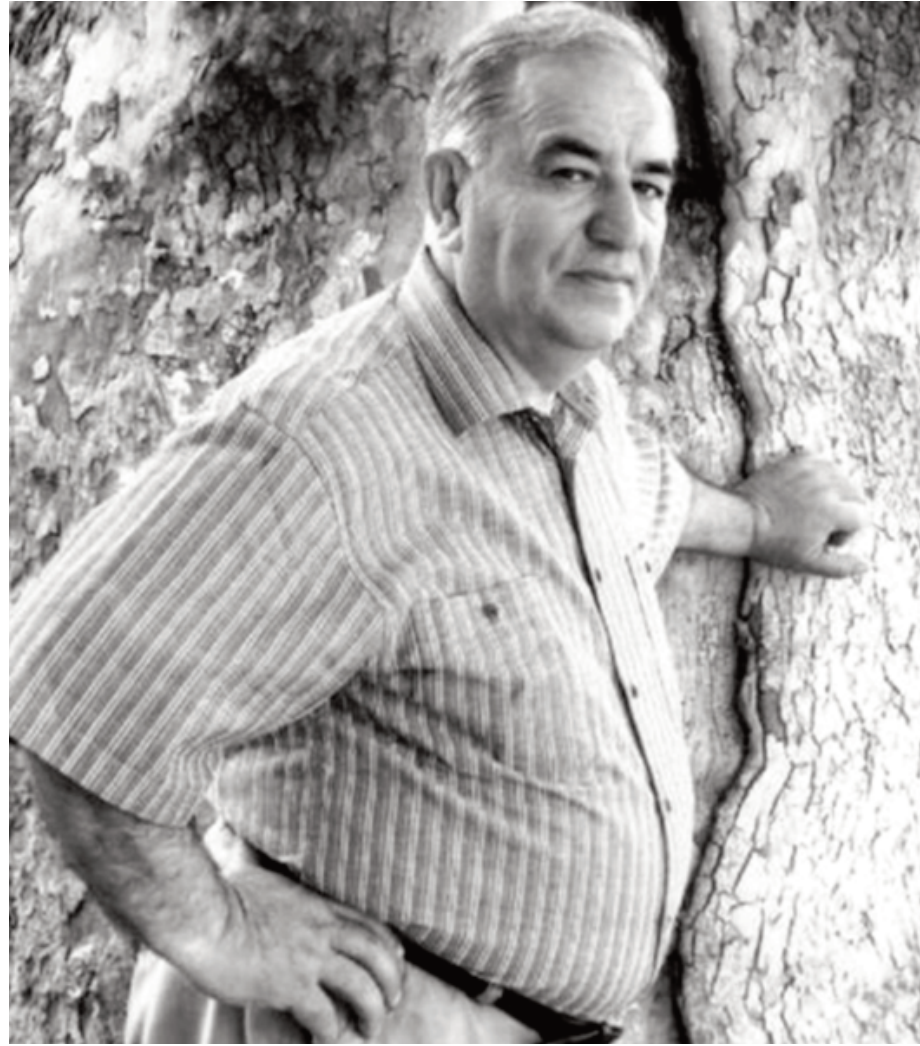
Sevdalar insanlığın həmişə zinəti olub; sevda yolu nə qədər əzablı, iztirablı olsa da... bu yolda insan əzablarının zirvəsinə dözü, amma yenə sevdasından bezmir, usanmır. Çünki, ruhunu, mənəviyyatını işığa qər qədər edən sevdalı duyğular onun yaşam əzmini təmin edir. Əlbəttə, könül bağlılığı, varlığın aşiqənəlik hissi bu sevda yolundakı mübarizəsi ilə əbədi yaşarlıq haqqı alır.

Şairlər sevda yolunda daha inadlıdır, xüsusilə, öz könlərini sözə veriblərsə...

İnqilab İsaq həyatın bütün mənalı anlarını, özünün qurduğu söz səltənətində yaşayıb. Zəngin poetik yaradıcılığı ilə varlığına hakim olan sevdasının vüsəlinə can atıb. Sözü sevə-sevə böyüdü və sevə-sevə böyütdüyü sözü ilə özü də böyüdü: “Sözdən yox öz-gə canım - deyən İnqilab İsaqın indiyədək “Deməyə sözüm var” (1997), “Aləm cənnətə dönsə” (2000), “Aydın axan bulaq” (2000), “Ümidə bərlü dünya” (2003), “Bir çəmənin çiçəkləri” (2016), “Sükutun harayı” (2014), (rus dilində), “Canım sənə desin” (2014), “Nərgizin nərgizləri” (2018), “İndi elə təkəm ki!” (2019) və başqa adda kitabları çap olunub. Əsərləri rus, ingilis, ukrain dillərinə tərcümə olunub. İnqilab İsaq 2014-cü ildə Prezident mükafatına, 2015-ci ildə isə Beynəlxalq Rəsul Rza mükafatına layiq görülmüşdür.

Əgər bu yazılanları nəşr olunan kitablarını, yaradıcılığının ədəbi mükafatlarla təqdirini şairin uğuru hesab ediriksə, demək, onun ədəbi nüfuzuna yeni təsir gücü kimi daha bir kitabının adını da qeyd etməliyik. Bu, onun ötən il “Elm və təhsil” nəşriyyatında işıqlığa çıxmış “Savaş sevdası” adlı poeziya toplusudur. Şairin son illərdəki yaradıcılığını özündə ehtiva edən bu kitabına, yaşın və başın tələfini ilə zühura gələn duyğularla söz donu birləşib.

Əvvəlcə kitabın adına bir-iki kəlimə ilə münasibət bildirmək yerinə düşərdi: “Savaş sevdası”... Bu adın özü elə şairin həyat nizamına münasibətini ifadə edir. Əgər həyatın nizamı şairi qane eləmirsə, şair ağın yerində qara,

qaranın yerində ağ görürsə, qədim el meyarı ilə desək, “atın qabağında ot, itin qabağında ot” görürsə, demək, şair üçün mücadilə meydanı var. Şairin savaş açmağı ədalətin bərpasına yönəlikdir. Cəmiyyətdə haqq hakimdirsə, ədalət hüquqi və mənəvi nizamın nəticəsi kimi təsdiqlənir. Yox, əgər, bu nizam şairi qane etmirsə, onda söz sahibi olaraq şahidi olduğu mənzərə ilə barışmır və onun ruhunda sözünün işığına can atan sevdası savaşa qalxır və şair də elə bunu haqlı olaraq savaş sevdası adlandırır.

İnqilab İsaq nə qədər ruhdan gəlmə şairdirsə, bir o qədər də ilahidən gəlmə proqramlı şairdir, başqa sözlə, nə yazdığını və necə yazdığını yaxşı bilən şairdir. Təsədüfi deyil ki, son 3-

yazdıqları bir kitabla cəmlənəndə ona bütöv canlı orqanizm kimi baxıb və bu cəmiyyətin manifesti ilə oxucunu bəri başdan tanış edib. Həmin manifest şeirin özünü himn kimi oxucunun qəbul etməsi heç də çətin olmur:

Yollarım, cığırım başı aşağı...

Barlı ağaclara çəkibdi qanım.

Alnımın şumuna əkinçiyəm mən,

Bir hovur dincini almayı canım.

Əgər diqqət edilsə, insan taleyini müəyyən edən, onun həyat kredosunu açıqlayan mahiyyəti elə birinci bəndədə də görmək olar. Tale-bəxt anlamında tez-tez alın yazısı ifadəsi işlədirik. Mistik düşüncədə bəlkə də bunun əsası yoxdur, amma həyatı anlamda hamımız yaxşı başa düşürük ki, insanın həyatını həll edən təsədüflərdən kənar

4
il-
də

onun öz əməlidir. Əgər insanın əməli onun həyatının nizamını təmin edirsə, demək, onun alın yazısı mükəmməldir. Və müəllif də şəxsin özüdür. Əlbəttə, şər əməllərlə insanlığa yad olan düşüncə ilə özünün alın yazısını yazanlar da var, bəlkə də, şair alın yazısı dərsi ilə insanlığın pak ruhunu zədələyənlərə cavab verir. Nə qədər gözəl işlədib, “alnımın şumuna əkinçiyəm mən” deməyində həm özünü ifadə edib, həm də kredosuna işıq salıb.

Doğrudur, bəzən, arzular uğrunda savaş həmişə uğurlu nəticə ilə qurtarmır, amma bu da gərək savaş sevdasında olanı ruhdan salmasın. İnqilab İsaq da onun varlığında yanan arzu ocağının titrəməsindən sarsılmır, hətta, nağılı işıqlı sonluqla bitməsə belə:

Arzu qızmarında üşüdüm axı,

Neyləyim, nağılım işıq tapmadı.

Qəlbimi odlara bükən sevdanın,

Utancaq, həm də ki, gizli adı.

Hər bir adam ən azı bir kitabın mükəmməl bilicisidir, çünki həmin kitabı yazan da özüdür, ən mükəmməl oxucusu da özüdür. Əgər hər bir insanı cildlənmiş bir kitab kimi təsəvvür etsək, onda müəllifin özünü tanımağına şübhəmiz qalmaz, bu mənada, hər kəs öz dərdinin illətinə vaqif olduğu kimi ilacından da xəbərsiz deyil. Kimlərsə hansı sirlərinə önündə dilsiz ola bilər, amma şair öz sirlərinin önündə dilsiz qalmır. Ən azı, bu sirləri sözə gətirmək gücündə olur. Sırrı sözə çevirmək təkcə onun əzabını çəkmək deyil, həm də sirlərin vaqifliyinə sahib olmaqdır. İnqilab İsaq üzəndən görünən motiv olaraq, özü ilə savaşda olduğunu etiraf edir:

Ağrıma əlacı özüm bilirəm,

Çox sirin önündə dilsizdi adam.

Yaşadım, heç kimə gücüm çatmadı,

Bu sakit ömrümün davakarıyam.

Təsədüfi deyil ki, şeirin adı “Davakar”dır, bu şeiri müəllif ötən il yazıb. Ötən il Azərbaycan xalqının tarixinə savaş ili kimi düşüb, özü də təkcə savaş yox, qələbə ilə başa çatmış savaş ili kimi yadda qalıb. Şairin kitabının adındakı “savaş” sözünün “dava” sözü ilə sinonim olduğunu da unutmayaq. Davakar elə savaşçıdır.

(Davamı 16-cı səhifədə)

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Ötən il Ali Baş Komandanın dilindən "demir" epiteti ilə "yumruq" sözü tez-tez işlənirdi. İndi də Ali Baş Komandan revanışlrları, qisasçılara tez-tez xatırladır: "Unutmayın ki, demir yumruq yeno başınızın üstündədir". İnqilab İsaq da, görünür, xalqın ruhundan boy verən gücün mahiyyətini şair intuisiyası ilə vaxtında tutub. Onun "Yumruqlar havada" adlı şeiri də bütövlükdə savaş-cəngi ruhu ilə yazılıb: "Yumruqlar ki havada... Demək, bayraq yellənir. Lal qaya harayıdı, Bu torpaş, bu hünar". Biz şair intuisiyasından danışıq. Biz şairin yaxın və uzaq gələcəyi görmək imkanlarını qədrinə ehtis ol əhl, axırcan açə bilmerik. Ancaq, on təzi, şairin həyatımızdan keçən zaman ərzində həqiqətə çevrilmiş istəklərini təsdiq etməyö, doğrunu etirafdan qaçmağa haqqımız yoxdur. Necə seirdə yumruqdan və özi də hansı yumruqdan söhbət gedirsə, biz onun artıq həyatda görükd. Əlbəttə, şair demir yumruğun gücünü hələ həyatda görməyib. Əsas odur ki, həyatda görmədiyini sən düşüncədə, varlığında hiss edəsən, həyatı gedişatın, hətta siyasətdə, hərbdə gedişatın nəticəsini görəsən.

Şair isə nə qədər yuxu, düşüncə, xəyal mühitində olsa belə, yeno də sən noticada həyatla bağlanan düşüncələrin sözü gətirir: "Yuxularda yoxlan, Yoxmu hünar kölgəsi?! Dalğa, dalğan oyar - Oyat, o batan sət". Necədir, oxucu, razılışırsanmı, ortağ məxrəcə gəlirsənmi? Gör şair necə zamanı qabaqlaya bilir. Yuxularda gördüyü hünar kölgəsini köməyö çağırır. Hələ üstelik, sanki Azərbaycan cəmiyyətinin içində yatan hissləri bir dalğaya bənzədir. Və üstelik o dalğaya müraciət edərkə deyir ki, ey dalğa, sən hardasa, hansısa yatmış dalğan oyat. Çünki o dalğa oyanmasa, bizim batan səsimiz də oyanan deyil. Çünki dalğa dalğan oyada bilər. O batan səsin çıxış yolu yalnız onun oyanmağındadır. Əgər ruhunuza, varlığınıza təzə xəbər gəlməssə, özü də o xəbər bizim içimizdən gəliressə, çətin ki, bizə nicət yolu olar. Bəlkə özümlüzi açəq, bəlkə qulağımızı bayırdan gələn səssə kökləyök. Onda biz təzə xəbəri eşidə bilərük. Şair bir kitablıq sözü, görün necə qıscaca, dərəcə misrənin içinə yığa bilir: "Dur, bayırda külsədi, Xəbar küllək tərəfdə. Tapdanmamış torpaqı, Azadlıq da, şərf də". Bəli, özünü bilməyən, ruhunun səsinə dinləməyən, kimliyi haqqında düşüncəsi dumanlanmış olan hansı yəqin qonağın sahibi ola bilər? Əgər insan dərk etmirsə, onun azadlığı və şərfi tapdanmamış torpaqı, əgər onun azadlığı, şərfi insan olduğunu unutmaqdır... bu zaman o insanın kimliyi haqqında necə danışmaq olar?! Bax, bu, əsl savaş sevdasıdır. Ruh ilə, varlığı ilə, sözü savaş meydanında özünün əsgəri gücünə çevirmiş şair ancaq belə düşünə bilər. Onun düşüncəsində sərhəd sözün haqqının pozulmayacağı bir yerdir. Bu yer həm də Vətənin sərhədidir: "Bir qarış da sıradə, Qarək pozulmasın yer. Lələk-lələk qanadı. Qanla yazdığım şeir". Adam həyrotə gəlir, sanki İnqilab İsaq bu gün Azərbaycan sərhədlərinin bərpə olunmasındakı həqiqətlərdən danışıq. Azərbaycan əsgərinin sərhədəki gücündən danışıq. Şairin yüz-

SAVAŞ SEVDASINDA ŞAİR HÜNƏRİ

lərcə şeirini sözü çəkmək, təhlil etmək, haracan etmək, fikir dərinliklərinə doğru səyahət etmək olar. Ancaq harda ki, Vətən sərhədi məqamı yada düşür, harda ki, həmin sərhədə baş verən hadisələr bu günə səsleşir, onda şairin gələcəyi görmək qüdrətinə heyran olmaya bilmirən. Nə qədər sərrast, nə qədər aydın düşüncə ilə şair öz misralarını lələk-lələk qanad ilə yөрək ruhundan süzülən qanına batıraraq bütün dünya insanının və əlbəttə, həm də Vətəninin, torpağının təəssübünü çökən hər kəsin ruhuna ünvanlayır: "Səs də, sükut da bizim Ən doğma dostumuzdu. Qulaq ver, eşidirsən, Aya ulayan qurdu?!". Necədir, oxucu dost? Həyatı bu qədər yaxınlaşmaq, həyatın görünən tərəfini bu dərəcədə aydınlığı ilə şeirə, sözü gətirmək asandır? Əlbəttə, bunun üçün birinci növbədə ilahidəngəlmə bir ilham, istedad gərəkədir. Qanla yazdığı şeirini - bu qanı da

adıcə qırmızı rəngli maye kimi təsvəvvür etmək olmaz. Şair ruhunu, varlığını sıxaraq süzülən rəngə qələmini batıraraq yazıya gətirir. Və onun haqqı var ki, qanla yazdığı şeir deyir: "Vətənlə aramızda Hələ də pərdəli sirr. Yumruğumuz havada, Demək, bayraq yellənir!". Eşə olsun, sonatkar. Hələ 2019-cu ildir, bu, səninin yazdığı şeirin tarixidir. Sən yumruqdan danışırsən. Az qalıb şeirin yazıldığı tarixlə Azərbaycan Ordusunun demir yumruğunu işə salıb tarixi həqiqəti bərpə edəcəyi zamana.

Təəssürat o qədər əhatəli, dərin, hissiyyatlıdır ki, görək şairin hər şeiri haqqında ruhdan, qəlbədən gələn duyğu ilə sözü açasan. "Savaş sevdası" kitabındakı şeirləri müəllif ayrı-ayrı bəlmələr içərisində verib. Birinci bəlmədə "Yuxusuz haraylar" adı altında yazdığı şeirləri cəmləyib. Zənnimcə, bu şeirlər haqqında kifayət qədər nümunə ola biləcək gücdə poetik təsvirlərdən sözü açıq.

Kitabın ikinci bəlməsində "Təki dünya yaşasın" adı altında toplanan şeirlər verilir. Bu sıradə ilk şeir "Dikəlmək vaxtı" adlanır: "Bəlkə, gizlin görürəm, Yada salıb hər yanlıq. Dirəlib öldürür məni. Dost sözü, düşmən baxışı". Elə mənim özümdə bir dost zənginə cavab olaraq deyirəm ki, nə yaxşı zəng etdin. Onun nə deyib, nə demədiyindən asılı olmayaraq, özüm şərh verirəm. Deyirəm ki, dost sözünün, dost zənginin mahiyyətini mənim üçün odur ki, mən yaşayıram; dextli yoxdur, dostum qnaq edir, ya təqdir əylir - hər halda mən kimsənin yaddaşındayam. Fərqi yoxdur, bir düşmən baxışı da mənim üçün beləcə həyatda yaşamağına sübutdur, varlığımı təsdiqədir. Yoxsa, necə ola bilər ki, bu düşmən mənim varlığımı belə kökdindən qazmaq istəssə də gücü çatmır. Sadəcə, öz baxışı ilə mənə olan münaibətini ifadə əylir: "Daraldıca çıxırlar da, Əldən gedir yol-yolağa. Təpə yorub dağ əsməyə, Nəfəsimə sət qadağa". Həyatı yaşamaq əsan deyil axı. İnsan qocaldıqca yollar genişlənmir, daralır. Bu, şairin çox bəyüz bəddi köşfidir. Çünki cavanlıqdan çıxırdan başlaşıb daha geniş yola çıxırsən. Və qocaldıqca həmin geniş yol yenidən cığra çevrilib daralmağa yönə-

lik olur. Və bu yolda sənin yorğunluğun, əşləndə, həqiqətləri tapmağa can atmağın yorğunluğundur. Şairin hünəridir ki, savaş içində həyat həqiqətlərini bu qədər yol və cığır arasına təqdim edə bilər: "Uzandıqca dar uzanır, Bayraqlara enir yası. Dala ömür savasında, Məğlubiyyət təması". Yolla məsafə bitirmə, yol bizi mənzil başına çatdırırmı? Əlbəttə, yol uzandıqca dardə də, uzanır. Dördümdə də gücü, qüdrəti var. Amma, əşləndə, şairin düşüncəsinə görə uzanan dörd yolları əgər öz həqiqətləri çatdırırsa, sən noticədə kədər dalğaları gətirir. Və əlbəttə, inad, inam qədrinə olmasa, şairin dediyi kimi, bir məğlubiyyət təması yaranar. Amma şair bunlarla razılaşmır. O, həyat həqiqətlərlə qarşı-qarşıya savaşıda nə təslim olduğunu, nə də döyşkən olduğunu inadla üzə çökür. Amma sən noticədə baba gücünü tapırs, sən gücünü güvənir. Axı ona babası deyib ki, haa, bir vaxt gələcək dikəlməyən vaxtı çatacaq: "Mənsə sükut davasında, Na təslimənə, döyüşkən. Dikəlməyən vaxtı çatıb, Nə yaxşı, babam demişim". Və bu da şair intuisiyasının sən məqamıdır. Həqiqətəndə İnqilab İsaqın bir şair kimi iddia etdiyi "dikəlməyən vaxtı çatıb" məqamı 2020-ci ilin 27 sentyabrında üzə çıxdı və 10 noyabrda öz həqiqətini zirvəsinə çatdı. Bu yerdə şairlərin peyğəmbərliyi haqqında iddianız qədrinə haqlı görünür.

Şairin "Savaş sevdası" kitabında üçüncü bəlim "Unudulmuş sira" adlanır. Çox da ki, inciyəm bu dünyadan mən. Yolunu yormağa hələ usağam. Ögeyli görmüşəm, gördüklerimdən, Kökülləndə uzağam, gözəndə uzağam.

Çökürəm qnağa daha heç kəsi. Səvib unduqlarım batmasın yasa. İstəyim özümə elə bağlanıb Kimsə qapı açmaz ümid açmasa.

İşə bax, təbəssüm gəlmir köməyö. Çarə axtaranda, çəşəndə adam. Ancaq hər ki, göy üzü qnadə bitirir, Özünü göylərə qoşanda adam.

Tanımaq istəmir, tanımasın da, Səvinc şiltəliyi özümə bəsdə. Fələyi yxdığım, könlü tikdiyim, Çökdiyim ağırlar sözümdə bəsdə.

Kim bilir, başıma nələr gələcək. Qorxular bəyüyür olan, olmasa. Direnir inadım qaya səbrinə, Dərdlərin dərdini mən yazə-yazə...

Sözümü dünyaya kəsə deyirəm, Zaman dil versə də yalana, gəpə. Pəncəyə qıram günəşi görüb, Belə yaşayam qıç tapə-tapə. Bu şeiri təkçə özüm üçün, mətn üçün bitüv vermədim. İstedim ki, oxucu da İsaqın savaş sevdasında apardıqı mücadilədə şair gücünü görürsən. Elə mənim özüm üçün də çox istəkdir, axı hər bir müəllif öz yazısını qayıdib təzədən oxumaqdan məmnunluq duyur. Nə vaxtsa qayıdıb bu yazını oxuyanda İsaqın bu şeirindən aldığım təəssüratı onun şair ruhuna ehtiram, hörmət, səvgi dolu duyğularıyla yad etməyini istədim.

..Şairin "Savaş sevdası" - hünər yoludur. Hər şair bu yolda axıracan gətmək üçün qıç tapə bilər. İsaqda savaş sevdasına güc onun poeziyasında qədrinə görəndir.

Əli Rza XƏLƏFLİ
02.06.2021

